

مقایسه انعکاس خبرهای مربوط به کشورهای اسلامی و جهان

در شبکه‌های تلویزیونی بین‌المللی:

تحلیل محتوای پرس تی وی، نیل اینترنشنال، الجزیره انگلیسی،

راشاتودی، بی بی سی ورلد نیوز و سی ان ان اینترنشنال

دکتر حسین افخمی*

محسن سلسله**

تاریخ دریافت: ۹۰/۴/۱۸

تاریخ پذیرش: ۹۰/۱۰/۱۳

چکیده

هدف این پژوهش که با توجه به نظریه برجسته سازی و ارزش‌های خبری (انحراف و اهمیت اجتماعی) شومیکر و کوهن و روش تحلیل محتوا انجام شده است، بررسی پوشش خبری کشورهای اسلامی و جهان در شبکه‌های تلویزیونی است. جامعه آماری تحقیق، شش ماه برنامه‌های شامگاهی این شبکه‌ها بوده است و نمونه آماری با استفاده از روش نمونه‌گیری احتمالی سیستماتیک انتخاب

* استادیار علوم ارتباطات اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی.

** دانشجوی دکتری علوم ارتباطات اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی. mohsen.selseh@yahoo.com

شده است. آزمون‌های آماری استفاده شده شامل کای اسکوئر، ضریب همبستگی اسپیرمن و ضریب تعیین رگرسیون بوده است. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهند که اخبار کشورهای شمال، همچنان سهم بالایی را در جریان اخبار بین‌المللی دارند و در جریان بین‌المللی خبر، اخبار مربوط به کشورهای اسلامی عمدتاً جهت‌گیری منفی داشته‌اند. از سویی دیگر، یافته‌های تحقیق درخصوص برجستگی آیت‌های خبری، نشان می‌دهد، اگرچه ارزش‌های خبری (انحراف و اهمیت اجتماعی) در برجستگی آیت‌های خبری دارای نقش هستند، ولی ارزش‌های خبری (انحراف و اهمیت اجتماعی) درصد پایینی از برجستگی آیت‌های خبری را تبیین می‌کنند، یعنی در واقع آنچه که روزنامه‌نگاران فکر می‌کنند ارزش خبری دارد، لزوماً به خبر تبدیل نمی‌شود.

واژه‌های کلیدی: برجسته سازی، انحراف و اهمیت اجتماعی، کشورهای

اسلامی و جهان، جریان بین‌المللی خبر، شبکه‌های تلویزیونی پرس تی‌وی، نیل اینترنشنال، الجزیره انگلیسی، راشاتودی، بی‌بی‌سی ورلد نیوز و سی‌ان‌ان اینترنشنال

بیان مسئله

مردم به اخبار علاقه‌مند هستند. ما دوست داریم بدانیم که چه چیزی در جاهای دور دست یا در همسایگی ما در حال رخ دادن است. هارولد لاسول این موضوع را «کارکرد نظارتی» رسانه‌های جمعی نامیده است (Lasswell, 1960:118). در بیشتر جوامع، روزنامه‌نگاران این وظیفه را انجام می‌دهند و به عنوان پیمایش گران حرفه‌ای مورد تایید اجتماع این کار را برای بقیه اجرا می‌کنند. وجود رسانه‌های جمعی، تا حد زیادی به وسیله این کارکرد نظارتی توجیه می‌شود. جامعه‌شناسان رسانه‌ها، گزارشگری خبری را انعکاس آینه وار واقعیت‌ها نمی‌دانند بلکه از عمل روزنامه‌نگاری به عنوان تولید خبر یاد می‌کنند. محتوای خبر، محصول یا نتیجه

رویه‌های حرفه‌ای، اعمال و ارزش‌های خبرنگار است. (رایف، لیزی و فیکو، ۱۳۸۰: ۱۱). از سویی دیگر تلویزیون، فراگیرترین رسانه پنج دهه اخیر است. تلویزیون در هر کشور «رسانه جریان اصلی» شمرده می‌شود و اغلب یا وابسته به دولت‌ها و یا در اختیار کمپانی‌های بزرگ قطب‌های سیاسی و اقتصادی کشورها می‌باشد. دهه ۱۹۸۰، شاهد گسترش بی‌سابقه مقیاس و دامنه رسانه‌های الکترونیک ارتباطات و نوآوری‌هایی مانند ماهواره‌های پخش مستقیم تلویزیونی بود. این امر توانایی پخش پیام‌ها را در سطحی گسترده و بی‌سابقه امکان پذیر ساخته و یک مرحله جدید در تاریخ جهانی ارتباطات را پدید آورده است. در عصر حاضر، اگر چه پیام‌های متنوع تری، در سطوحی گسترده تر امکان پخش یافته‌اند اما این واقعیت همچنان معتبر است که هنوز پیام‌های اصلی و پر قدرت از آن، نظام جهانی سرمایه داری است. بی. اچ. بگدیکیان، کسانی را که کنترل این نظام را در اختیار دارند، «اربابان دهکده جهانی» نامیده است. آنان تولیدات خود را به همه جهان عرضه می‌کنند. بگدیکیان معتقد است که به موازات تلاش بازیگران برای کنترل کامل، تولید، تحویل و بازاریابی کالاهای فرهنگی ایدئولوژیک نظام سرمایه‌داری، مرزهای ملی به طور فزاینده‌ای معنای خود را از دست می‌دهند (Bagdikian, 1983:15). در سال ۱۹۸۳، بگدیکیان تخمینی زده بود که حدود پنجاه شرکت بازار صنایع رسانه‌ای آمریکا را در اختیار خود دارند. او می‌نویسد که این رقم به حدود دوازده شرکت کاهش یافته است. او می‌گوید مردان و زنانی که این شرکت‌ها را اداره می‌کنند نوعی «وزارت خصوصی اطلاعات و فرهنگ» را پدید آورده‌اند و می‌توانند علایق مردم آمریکا را تحت تاثیر قرار دهند. ادوارد هرمن و نوام چامسکی با تعمیم این مطلب، تمرکز مالکیت رسانه‌ها و ماهیت آن را، یکی از عناصر اصلی الگوی تبلیغی خود می‌دانند و بر این عقیده‌اند که گستره‌ای از فیلترهای سیاسی، اقتصادی و سازمانی، بر نحوه خبر رسانی رویدادهای بین‌المللی در آمریکا، اثر محدود کننده‌ای می‌گذارند (ویلیامز، ۱۳۸۶: ۹۷). در اینجا توجه به رقابت رسانه‌های منطقه‌ای، برون مرزی و جهانی در عرصه منطقه خاورمیانه و به ویژه کشور ایران، دارای اهمیت بسیار

است. انقلاب در تکنولوژی اطلاعات و فن‌آوری ارتباطات به تغییرات گسترده و وسیعی در رسانه‌های منطقه خاورمیانه و به ویژه ایران در دهه آخر قرن بیستم، منجر شد. رسانه‌های کشورهای عربی و ایران، برای استفاده مؤثر از فرصت‌های پدید آمده در اثر این انقلاب، تجهیزات موجود خود را ارتقا دادند. به این ترتیب کانال‌های ماهواره‌ای، روزنامه‌ها و مجله‌های آنلاین و وب سایت‌های خبری این کشورها شروع به پخش برنامه کردند. از طریق ایجاد شبکه‌های خبری انگلیسی زبان مانند پرس تی وی، الجزیره انگلیسی و نیل تی وی اینترنت‌شنال، کشورهای ایران، قطر و مصر می‌کوشند در سیاست‌های منطقه‌ای و شاید بین‌المللی اثر بگذارند. از سویی دیگر، امروزه پس از یازده سپتامبر، رسانه‌های غربی و به ویژه آمریکا روی اجزای منفی جهان اسلام، متمرکز شده‌اند. با توجه به اهداف اعلام شده رسانه‌های خبری پرس تی وی، الجزیره انگلیسی و نیل تی وی اینترنت‌شنال، یکی از مهمترین اهداف این رسانه‌ها، نشان دادن تصاویر مثبتی در خصوص جهان اسلام و به ویژه برای مخاطبان غربی خود است. مسئله اصلی این تحقیق، بررسی بازتاب اخبار کشورهای اسلامی و جهان در شبکه‌های تلویزیونی پرس تی وی، نیل تی وی اینترنت‌شنال، الجزیره انگلیسی، سی ان ان اینترنت‌شنال، بی بی سی ورلد نیوز و راشاتودی است. با توجه به این که سه شبکه تلویزیونی نخست مربوط به کشورهای اسلامی هستند و سه شبکه دیگر از رسانه‌های کشورهای آمریکا، انگلستان و روسیه هستند، بررسی این موضوع که «چه اخباری و چگونه» از کشورهای اسلامی و جهان در این شبکه‌ها بازتاب می‌یابد می‌تواند با توجه به دیدگاه متفاوت و منافع متفاوت این شبکه‌های تلویزیونی به نتایج جالب توجهی بیانجامد.

پیشینه تحقیق

آنابل سربرنی - محمدی و همکاران او، در تحقیقی که در سال ۱۹۷۳، انجام دادند نشان دادند که: یک جریان یک سویه، از کشورهای غربی (آمریکا و اروپای غربی) به بقیه جهان وجود دارد، معیارهای انتخاب خبر در جریان بین‌المللی خبر، تقریباً جهانی شده

است، در تمام رسانه‌های ملی و داخلی بر رویدادهای منطقه‌ای و عاملان آن، تأکید می‌شود، اخبار مناطق داغ یا بحرانی پس از خبرهای منطقه‌ای و اخبار مربوط به ایالات متحده و اروپای غربی، سومین مطلب مهم در جریان اخبار بین‌المللی هستند (Sreberney et al, 1984: 134-138). گلدینگ و الویت در مطالعه خود در سال ۱۹۷۹، در خصوص شبکه‌های خبری تلویزیونی سوئد، ایرلند و نیجریه، نشان دادند که در همه این کشورها مداخله و کنترل حکومت، اگر چه کم اهمیت به نظر برسد، مانند عوامل روزنامه‌نگاری و ارزش‌های ناشی از این شغل، از طریق تحریف یا بزرگنمایی ارزش‌های خبری اعمال می‌شود (Cohen et al, 1990:43). جی وی ویلانیلام در تحقیق خود با عنوان گزارش یک انقلاب (انقلاب اسلامی ایران) در سال ۱۹۸۹، اثر سیاست خارجی آمریکا و هندوستان را در انتخاب اخبار خارجی مورد بررسی و تایید قرار داده است (Vilanilam, 1989: 73-85). آکیبا ای. کوهن، هانا ادونی و چالز آر. بتتر در تحقیق خود در سال ۱۹۹۰، در خصوص چالش‌های اجتماعی و پوشش اخبار تلویزیونی در پنج کشور (ایالات متحده آمریکا، انگلستان، آلمان غربی، آفریقای جنوبی و اسرائیل) نشان دادند که ایتیم‌های دارای چالش اجتماعی در مقایسه با سایر ایتیم‌های بدون چالش، در پخش اخبار جایگاه بالاتری داشتند (Ibid:87).

پاملا. جی شومیکر و آکیبا کوهن در تحقیق خود در سال ۲۰۰۶، در خصوص اخبار تلویزیون و برنامه‌های خبری رادیویی در ده کشور جهان با استفاده از ارزش‌های خبری (انحراف و اهمیت اجتماعی)، نشان دادند که اخبار و ارزش‌های خبری از نظر تئوریک با یکدیگر متفاوت هستند و این که مردم با روزنامه‌ها و شبکه‌های تلویزیونی خود، در خصوص اخباری که با بیشترین برجستگی پوشش داده می‌شوند، موافق نیستند. تحقیق آنها در خصوص برنامه‌های خبری تلویزیونی، نشان داد که ارزش‌های خبری (اهمیت و انحراف اجتماعی)، در صدی بسیار پایین از برجستگی مطلب خبری را تبیین می‌کنند و خبر یک محصول اجتماعی است که در واقع خروجی رویه‌های روزنامه‌نگاری می‌باشد (Shoemsker & Cohen, 2006: 337). شهرزاد ثابت سعیدی در

تحقیق خود در سال ۱۳۸۶ با عنوان پوشش خبری دستگیری ۱۵ ملوان انگلیسی در شبکه‌های تلویزیونی سی‌ان‌ان، بی‌بی‌سی، العالم و کانال یک تلویزیون ایران با استفاده از تحلیل محتوای کیفی نشان داد که رسانه‌های ایران، سعی در ساختن تصویر کشوری متجاوز، استعمارگر و خشونت طلب از انگلیس داشتند و رسانه‌های غربی نیز سعی در ساختن تصویر کشور خشونت طلب و ناقض قوانین بین‌المللی از ایران داشتند. (ثابت سعیدی، ۱۳۸۷: ۱۸۵). جان لنت، چهار عامل را بر پوشش جریان بین‌المللی خبر در آمریکا مؤثر دانسته است: دیپلماسی بین‌المللی، بحران‌ها، سیاست‌های سانسور و تصویر سازی از سایر کشورها و نمایندگان خبری رسانه‌های جمعی در خارج از آمریکا (Lent, 1977: 46-51).

چارچوب مفهومی و نظری تحقیق

بخش اول: انحراف و اهمیت اجتماعی

می‌توان انحراف را به عنوان یک ویژگی مردم، ایده‌ها یا رویدادها تعریف کنیم که آنها را از سایرین در حوزه، اجتماع یا همسایگی خود و غیره، متمایز می‌کند. انحراف ممکن است مثبت یا منفی باشد، اما انحراف بیشتر یک تصویر منفی دارد. از دیدگاه شومیکر و کوهن، انحراف شامل سه وجه است: وجه اول، انحراف هنجاری به شکستن قوانین و هنجارها بر می‌گردد به عنوان مثال، مجریان منحرف هستند و همچنین زنانی که از معیارهای فرهنگی لباس پوشیدن در فرهنگ خود تبعیت نمی‌کنند (Wells, 1978: 15). وجه دوم، انحراف تغییر اجتماعی، منظور رویدادهایی است که در آنها مردم وضع موجود سیستم‌های اجتماعی را به چالش می‌گیرند، مانند انقلاب، شورش، جنگ داخلی و تظاهرات (Shomaker and Cohen, 2006:13). وجه سوم، انحراف آماری است که در خصوص مواردی به کار می‌رود که در آنها یک ایده، شخص یا رویداد از متوسط عجیب، غیر عادی یا تازه بودن بسیار متفاوت است.

رویدادهای مربوط به سقوط هواپیماها، دارای انحراف آماری است زیرا بیشتر هواپیماها، سقوط نمی‌کنند. شخصی که در یک امتحان خیلی بالا یا خیلی پایین می‌گیرد، از نظر آماری، منحرف است، زیرا امتیاز وی خیلی از میانگین دور است. تصادف‌های وسایل نقلیه، باران زیاد در یک منطقه بیابانی، یک نقاشی گران قیمت جامانده در یک مترو، که به صاحبش برگردانده شود و پیرترین شخص در جهان، همگی مثال‌هایی از انحراف آماری هستند (Ibid: 14). انحراف، مقدار زیادی از اخبار را مشخص می‌کند. واضح است که مقیاس مهم دیگری نیز وجود دارد. همانطور که مردم در زندگی خود، به برخی چیزها توجه می‌کنند و به چیزهای دیگری توجه نمی‌کنند، گرایشی برای توجه به چیزهایی که بر زندگی آنها، خواه در سطح فردی یا سطح همگانی اثر می‌گذارد، وجود دارد. «کاری»، رویدادهایی که باید تحلیل شوند و به عنوان نشانه به خاطر سپرده شوند را دارای اهمیت اجتماعی دانسته است، مانند نشانه رسمی ویژه یک تمدن یا خطراتی که ما با آنها روبرو هستیم یا شکوهی که ما یک زمانی داشته‌ایم. رویدادهای فرهنگی، رویدادهایی مانند تعطیلی یک موزه، افزایش یا کاهش تورم، کاهش ارزش پول رایج، جنگ، حملات تروریستی، داروی جدید ایدز، بستن یک روزنامه، شروع یک شبکه تلویزیونی کابلی، مرگ افراد برجسته را نیز در برمی‌گیرد (Ibid: 14). اهمیت اجتماعی شامل چهار وجه است: وجه اول، اهمیت سیاسی مربوط به رویدادهایی است که محتوای آنها دارای پتانسیل سیاسی بوده و یا روی رابطه میان مردم و حکومت یا بین حکومت‌ها اثر داشته باشد. اهمیت سیاسی محدود به موضوعات ملی یا بین‌المللی نیست بلکه می‌تواند از رویدادهای محلی نیز ناشی شود (Ibid: 15). وجه دوم، اهمیت اقتصادی مربوط به رویدادهایی است که محتوای آنها دارای پتانسیل اقتصادی بوده یا اثر عملی روی مبادله کالاها و خدمات دارد و سیستم پولی، تجارت، تعرفه‌ها، کار، حمل و نقل، بازار شغل، منابع طبیعی و امور زیربنایی می‌باشد. وجه سوم، اهمیت فرهنگی به عنوان اندازه‌ای که

محتوای یک آیتم خبری اثر بالقوه یا عملی روی رسوم یک سیستم اجتماعی، موسسات و هنجارها دارد تعریف شده است، به عنوان مثال، افزایش پیروان یک دین، افتتاح یک موزه ملی، بازگشایی یک کتابخانه یا تالار موسیقی. وجه چهارم، اهمیت اجتماعی به آیتم‌های خبری که مربوط به خوبی (سعادت) همگانی است، اطلاق می‌شود به عنوان مثال کشف یک داروی جدید، اثرات درازمدت یک نشت نفتی و تصادف‌های ترافیکی جمعی. بر اساس این تعاریف، یک آیتم خبری که در هر چهار مقیاس اهمیت اجتماعی رتبه بسیار بالا می‌گیرد، باید پوشش خبری بیشتری نسبت به یک آیتم خبری که شدت پایین دارد، دریافت کند. شومیکر و راجرز، معتقدند که انحراف و اهمیت اجتماعی، پیش‌بینی‌کننده‌های ارزش خبری یک رویداد خبری هستند و موقعی که یک رویداد در هر دوی آنها، ارزش‌های بزرگی داشته باشد، به یک سطح تشدید شده از ارزش خبری می‌رسد. موقعی که یک رویداد هم انحراف و هم اهمیت اجتماعی زیادی دارد، ارزش خبری آن بالاترین است، درست مثل خبر مرکز تجارت جهانی. اگرچه موقعی که شدت انحراف بالاست و شدت اهمیت اجتماعی پایین است، هنوز ارزش خبری بالاست، درست مثل قضیه مرگ دایانا. از سوی دیگر موقعی که انحراف از شدت کمی برخوردار است، ارزش خبری پایین‌تر است، اما رویداد ممکن است به دلیل اهمیت اجتماعی بالا، ارزش خبری معتدلی داشته باشد، درست مثل موقعی که قانون‌گذاران، بودجه ملی را تصویب می‌کنند. اما اگر چه این رویداد برای کشور مهم است، اما تصویب بودجه، یک فعالیت عادی حکومت است، پس انحراف آن، پایین است. سرانجام موقعی که رویداد، هم اهمیت اجتماعی و هم انحراف پایینی دارد، در این صورت کمترین ارزش خبری را دارد و بیشتر این رویدادها از دروازه اخبار عبور نمی‌کنند تا یک مطلب خبری شوند

(Shomaker, Danielian and Brend linger, 1991: 783).

بخش دوم: جریان بین‌المللی اخبار

یکی از الگوهای برجسته جریان بین‌المللی اخبار، الگوی مرکز - پیرامون است که در کار یوهان گالتونگ، تحلیل نظریه ساختاری امپریالیسم، ارائه شده است، در این جا جهان به دو قسمت تقسیم می‌شود: مرکز یا جوامع مسلط و پیرامون یا نواحی وابسته. او این ساختار نظری را به تعاملات فرهنگی و ارتباطی وابسته می‌کند و آن را به عنوان عامل اصلی نابرابری ملل و تقسیم تقویت شده به وسیله «شبکه‌های فئودالی ارتباطات بین‌الملل» که در اختیار ملل مرکز هستند، معرفی کرده است (Mowlana, 1989:۸).

مطابق این نظریه، میزان تبادل خبرها میان ملل «مرکز» و «پیرامون» و میزان تبادل خبرها بین خود ملل مرکز با یکدیگر، تفاوت بسیار زیادی دارد. خبرهای ملل مرکز، سهم بیشتری از رویدادهای خارجی را در رسانه‌های ملل پیرامون دارند. تقریباً جریان خبر در میان ملل پیرامون بسیار ناچیز است و یا اصلاً وجود ندارد (کیا، ۱۳۸۱: ۴۰).

بخش سوم: جهان سوم و نظم نوین جهانی اطلاعات و ارتباطات

از اواخر دهه ۱۹۶۰، به دنبال گسترش جنبش‌های استعمار زدایی و استقلال طلبی در سرزمین‌های آسیایی و آفریقایی و آمریکایی لاتین و بر اثر دگرگونی‌های بنیادین داخلی برخی از کشورهای مترقی و انقلابی جهان سوم و همبستگی‌های فزاینده آنها، آگاهی‌های عمیق‌تر و وسیع‌تری درباره میراث فرهنگی و ارتباطی استعمار قدیم غربی و شیوه‌های جدید سلطه جویی آن، در دنیا پدید آمد (معتمد نژاد، ۱۳۸۹: ۴۲۷). در گزارش نهایی کمیسیون بین‌المللی یونسکو، برای مطالعه درباره مسائل ارتباطات - که در جریان کوشش‌های جدید کشورهای جهان سوم، برای مقابله با عدم تعادل بین‌المللی اطلاعات و نابرابری جهانی ارتباطات، به توصیه کنفرانس عمومی یونسکو، به ریاست «شن مک براید» در دسامبر ۱۹۷۷ در پاریس تشکیل شد - از «آگاهی یابی به آرمان‌های ممالک در حال توسعه برای برقراری یک نظم نوین جهانی عادلانه‌تر و مؤثرتر اطلاعات و

ارتباطات». سخن گفته شد. در این اعلامیه بر «ضرورت به گوش رساندن صدای خلق‌های ستمدیده...»، «تصحیح نابرابری‌های موجود در جریان اطلاعات به طرف یا از طرف کشورهای در حال توسعه و نیز بین این ممالک...» مورد توصیه قرار گرفته است (معمد نژاد، ۱۳۸۹: ۴۵۴-۴۵۵).

بخش چهارم: نظریه برجسته سازی

برجسته سازی، یکی از شیوه‌هایی است که از طریق آن رسانه‌های جمعی می‌توانند بر عامه تاثیر بگذارند. برجسته سازی یعنی این اندیشه که رسانه‌های خبری با ارائه خبرها، موضوعاتی که عامه راجع به آنها فکر می‌کنند را تعیین می‌کنند (سورین و تانکارد، ۱۳۸۱: ۳۵۳). این اصطلاح را نخست، مک کامبز و شاو در سال ۱۹۷۲، به کار برده‌اند، تا پدیده‌ای را که سال‌ها بود در جریان مبارزات انتخاباتی شناخته شده بود و مورد مطالعه قرار گرفته بود را شرح دهند. لازار سفلد و همکاران او در سال ۱۹۴۲، از آن به عنوان قدرت موضوع‌های استراتژیک نام می‌برند (مک کویل، ۱۳۸۲: ۳۸۷-۳۸۸). در سال ۱۹۶۱، مک کویل و ترنمان اشاره کرده‌اند: «شواهد موجود، قویاً بر این موضوع دلالت دارند که مردم درباره آنچه به آنها گفته می‌شود، فکر می‌کنند، اما در هیچ سطحی مردم آن طور که به آنها گفته شده فکر نمی‌کنند» (مک کویل، ۱۳۸۲: ۳۸۸) راجرز و دیرینگ، برجسته سازی را چنین تعریف کرده‌اند: «فراگردی که به واسطه آن رسانه‌های جمعی، اهمیت نسبی موضوعات و تأثیرات گوناگون را به مخاطب منتقل می‌کنند (ویندال و دیگران، ۱۳۷۶: ۳۵۳) الگوی فرایند برجسته سازی متشکل از سه قسمت عمده می‌باشد: ۱- اولویت رسانه، که اولویت عموم را تحت تاثیر قرار می‌دهد ۲- اولویت عموم که ممکن است، اولویت سیاست را تحت تاثیر قرار دهد ۳- اولویت سیاست (دیرینگ و راجرز، ۱۳۸۵: ۴۵)

بخش پنجم: اسلام رسانه‌ها

مقصود از اسلام رسانه‌ها دو چیز است: اول، اسلام یا بهتر بگوییم تصویری است که در غرب عموماً درباره اسلام و در آمریکا خصوصاً وجود دارد. دوم، کاربرد این تصویر در غرب عموماً و در آمریکا (سعید، ۱۳۷۹: ۷۴). «اصول فلسفه حق هگل» به ملت‌های متمدن، حق داده است، کسانی را که از نظر نهادی عقب مانده ترند، بربر و وحشی بخوانند. ادوارد سعید، به این اروپاگرایی هگل، به عنوان بنیانی برای فلسفه گفتمان‌های شرق شناسی جدید، اشاره کرده است (سعید، ۱۳۸۲: ۲۵۹-۳۵۸). محققانی چون ادوارد سعید، ضیاءالدین سردار، کا. اچ کریم و دی. لیتل نشان می‌دهند که شرق شناسی، ایدئولوژی مسلط غرب با جهان اسلام است. شرق شناسی، روایتی واقع نما را به کار می‌گیرد که در آن، واقعیت متفاوت اجتماعی و فرهنگی از شرق بدیهی انگاشته می‌شود، واقعیتی که متفاوت از همتای غربی آن است. این روایت با تلاش شرق شناسان کشف گردیده و «درست» بودن آن بدیهی انگاشته می‌شود (ایزدی و سقایی بی‌ریا، ۱۳۸۷: ۱۰۱).

بخش ششم: کشورهای اسلامی و جهان

در این تحقیق مقصود از کشورهای اسلامی، کشورهای عضو در سازمان کنفرانس اسلامی است و مقصود از جهان، کشورهای غیر اسلامی آسیا-آفریقا-اروپا و آمریکای شمالی - جنوبی و اقیانوسیه است.

سوال اصلی تحقیق

سوال اصلی تحقیق: بازتاب خبرهای کشورهای اسلامی و جهان در شبکه‌های تلویزیونی پرس تی وی، نیل تی وی اینترنت‌شنال، الجزیره انگلیسی، سی ان ان اینترنت‌شنال، بی بی سی ورلد نیوز و راشا تودی با یکدیگر چه شباهت‌ها و تفاوت‌های معناداری دارند؟

سوال‌های فرعی و فرضیه تحقیق

آیا شبکه‌های یاد شده از ارزش‌های خبری، عناصر خبری، سبک، فرم و جهت‌گیری‌های متفاوتی استفاده می‌کنند؟
فرضیه: برجستگی اخبار در شبکه‌های مورد بررسی، ناشی از ارزش‌های خبری (انحراف و اهمیت اجتماعی) بوده است.

روش شناسی

این پژوهش، با استفاده از روش تحلیل محتوا انجام گرفته است. تحلیل محتوا، قرار دادن منظم و قاعده مند محتوای ارتباطات در مقولات خاص بر اساس قواعد و تحلیل روابط بین آن مقولات با استفاده از روش‌های آماری است. تعریف برلسون از تحلیل محتوا که زیاد هم به آن استناد می‌شود، تحلیل محتوا را «روشی برای توصیف عینی، کمی و قاعده مند محتوای آشکار ارتباطات» می‌داند (رایف و همکاران، ۱۳۸۱: ۲۳). جامعه آماری این تحقیق برای تحلیل محتوا، بخش‌های خبری شامگاهی شبکه‌های پرس تی وی، نیل تی وی اینترنتشال، الجزیره انگلیسی، سی ان ان اینترنتشال، بی بی سی ورلد نیوز و راشاتودی به مدت شش ماه در سال ۱۳۸۹ (از ۹ خرداد ماه ۱۳۸۹ تا ۱۸ آبان ماه ۱۳۸۹) بوده است. در این تحقیق، پژوهشگر برای نمونه‌گیری، از یکی از انواع نمونه‌گیری تصادفی نظام مند، به نام هفته‌های متناوب یا مرکب استفاده کرده است. به این ترتیب که از هر هفته چارچوب نمونه‌گیری، به ترتیب یک روز انتخاب می‌شود، مثلاً از هفته اول روز شنبه، از هفته دوم روز یکشنبه، از هفته سوم روز دوشنبه و الی آخر. در این روش با توجه به حجم جامعه آماری ممکن است، یک یا چند هفته در حجم نمونه قرار گیرد (Hansen, 1998: 93). به این ترتیب از جامعه آماری شش ماهه، ۲۴ روز آماری انتخاب شد. بنا به موضوع و هدف تحقیق، واحد

تحقیق در این پژوهش، کلیت هر مطلب یا مقوله خبری است. بنابراین تمام ابعاد و وجوه هر خبر مانند: موضوع خبر، محل رویداد، عناصر خبری، ارزش‌های خبری، جهت‌گیری تنظیم خبر، ماهیت خبر، فرم خبر، میزان خبر (بر حسب ثانیه)، برجستگی خبر، انحراف و اهمیت اجتماعی خبر مورد بررسی قرار گرفته است. واحد تحلیل، خبر است. واحد زمینه‌ای، کل بخش خبری یک شب است و واحد کدگذاری یا ثبت، هر جمله است. دستورالعمل کدگذاری تحقیق با توجه به مبانی نظری تحقیق و نظرات سه استاد علوم ارتباطات تهیه گردید. به منظور ارزیابی پایایی دستورالعمل کدگذاری، ۱۰ درصد محتوا (۲۱۶ مطلب خبری) به طور تصادفی انتخاب شد و توسط هر سه کدگذار، کدگذاری گردید و ضریب پایایی تحقیق برای متغیرهای اصلی تحقیق (عناصر خبری، ارزش خبری، فرم خبر، ماهیت خبر، جهت‌گیری خبر، انحراف آماری، انحراف هنجاری، انحراف تغییر اجتماعی، اهمیت سیاسی، اهمیت اقتصادی، اهمیت فرهنگی) محاسبه گردید. در تمام متغیرهای اصلی تحقیق، ضریب پایایی ویلیام اسکات، بیش از ۷۰ درصد به دست آمد. پس می‌توان به دستاوردهای تحقیق، اطمینان کرد. در اینجا لازم به یادآوری است که برای سنجش جهت‌گیری در لید هر خبر، جهت‌گیری مثبت یا منفی در هر یک از جملات با توجه به صفات سنجشی با بار مثبت یا صفات سنجشی با بار منفی و یا جملات بدون صفات سنجشی و بار معنایی خنثی، مشخص شد، و سپس با جمع جبری جهت‌گیری جملات موجود در یک لید، جهت‌گیری آن لید مشخص گردید. پژوهشگران، تعداد مطلب‌های خبر را در هر برنامه خبری شمارش کرده و سپس به اولین خبر ارائه شده بالاترین عدد را اختصاص داده و به بقیه مطالب خبری به ترتیب نزولی، رتبه داده‌اند. برجستگی هر آیتم خبری، از طریق حاصل ضرب مدت زمان پخش آن خبر، در اولویت آن خبر محاسبه گردیده است.

یافته‌های تحقیق

در این بخش به ارائه برخی یافته‌ها در ارتباط با موضوع تحقیق خواهیم پرداخت.

جدول ۱- بررسی رابطه میان عناصر خبری و شبکه‌های تلویزیونی

عناصر / شبکه	بی بی سی	سی ان ان	راشا	الجزیره	نیل	پرس	جمع
که	۱۱۰	۱۱۶	۱۳۸	۱۴۲	۵۰۱	۲۰۷	۱۲۱۴
درصد سطری	۹/۰۶	۹/۵۵	۱۱/۳۶	۱۱/۷۰	۴۱/۲۷	۱۷/۰۵	۱۰۰
کجا	۲۵	۱۲	۲۰	۱۸	۲۹	۲۱	۱۲۵
درصد سطری	۲۰	۹/۶	۱۶	۱۴/۴	۲۳/۲	۱۶/۸	۱۰۰
کی	۲	۵	۶	۷	۶	۸	۳۴
درصد سطری	۵/۸۸	۱۴/۷۱	۱۷/۶۴	۲۰/۵۸	۱۷/۶۵	۲۳/۵۳	۱۰۰
چه	۸۹	۸۴	۹۸	۱۰۷	۲۲۲	۸۵	۶۸۵
درصد سطری	۱۳	۱۲/۲۶	۱۴/۳۰	۱۵/۶۲	۳۲/۴۱	۱۲/۴	۱۰۰
چرا	۳	۳	۹	۳	۲	۵	۲۵
درصد سطری	۱۲	۱۲	۳۶	۱۲	۸	۲۰	۱۰۰
چگونه	۱۷	۱۶	۱۴	۵	۱۰	۱۷	۷۹
درصد سطری	۲۱/۵۲	۲۰/۲۵	۱۷/۷۲	۶/۳۳	۱۲/۶۶	۲۱/۵۲	۱۰۰
جمع	۲۴۶	۲۳۶	۲۸۵	۲۸۲	۷۷۰	۳۴۳	۲۱۶۲
درصد سطری	۱۱/۴	۱۰/۹	۱۳/۲	۱۳	۳۵/۶	۱۵/۹	۱۰۰

با توجه به مقدار کای اسکوئر برابر با ۱۰۸/۲۶۴ و درجه آزادی برابر با ۲۵ و sig برابر صفر، با ۹۹ درصد اطمینان می‌توان گفت که بین شبکه‌های تلویزیونی مورد بررسی و عناصر خبری تفاوت معناداری وجود دارد. از نظر عنصر خبری که، شبکه نیل با ۴۱/۲۷ درصد (آیتم خبری) بیشترین نسبت و شبکه بی بی سی با ۹/۰۶ درصد (۱۱۰ آیتم خبری) کمترین نسبت را داشته است. از نظر عنصر خبری کجا، شبکه نیل با ۲۳/۲ درصد (آیتم خبری) بیشترین نسبت و شبکه سی ان ان با ۹/۶ درصد (۱۲ آیتم

خبری) کمترین نسبت را داشته است. از نظر عنصر خبری کی، شبکه پرس با ۲۳/۵۳ درصد (۸ آیتم خبری) بیشترین نسبت و شبکه بی بی سی با ۵/۸۸ درصد (۲ آیتم خبری) کمترین نسبت را داشته است. از نظر عنصر خبری چه، شبکه نیل با ۳۲/۴۱ درصد (۲۲۲ آیتم خبری) بیشترین نسبت و شبکه سی ان ان با ۱۲/۲۶ درصد (۸۴ آیتم خبری) کمترین نسبت را داشته است. از نظر عنصر خبری چرا، شبکه راشا با ۳۶ درصد (۹ آیتم خبری) بیشترین نسبت و شبکه نیل با ۸ درصد (۲ آیتم خبری) کمترین نسبت را داشته است. از نظر عنصر خبری چگونه، شبکه بی بی سی با ۲۱/۵۲ درصد (۱۷ آیتم خبری) بیشترین نسبت و شبکه الجزیره با ۶/۳۳ درصد (۵ آیتم خبری) کمترین نسبت را داشته است. در ضمن با توجه به نسبت درصد عنصر خبری «که» بر عنصر خبری «چه»، شبکه‌های پرس، نیل و راشا به ترتیب بیشترین تاکید را بر عنصر خبری «که» (شخصیت مداری) نسبت به «چه» داشته‌اند و شبکه‌های بی بی سی و سی ان ان و الجزیره به ترتیب کمترین تاکید را بر عنصر خبری «که» نسبت به «چه» داشته‌اند.

جدول ۲- بررسی رابطه میان سبک تنظیم خبر و شبکه‌های مورد بررسی

سبک تنظیم/شبکه	بی بی سی	سی ان ان	راشا	الجزیره	پرس	نیل	جمع
هرم وارونه	۱۵۳	۱۶۵	۲۰۰	۱۸۳	۲۳۶	۵۷۶	۱۵۱۳
درصد سطری	۱۰/۱	۱۰/۹	۱۳/۲	۱۲/۱	۱۵/۶	۳۸/۱	۱۰۰
تاریخی همراه با لید	۹۳	۷۱	۸۵	۹۹	۱۰۷	۱۹۴	۶۴۹
درصد سطری	۱۴/۳	۱۰/۹	۱۳/۱	۱۵/۳	۱۶/۵	۲۹/۹	۱۰۰
جمع	۲۴۶	۲۳۶	۲۸۵	۲۸۲	۳۴۳	۷۷۰	۲۱۶۲
درصد سطری	۱۱/۴	۱۰/۹	۱۳/۲	۱۳	۱۵/۹	۳۵/۶	۱۰۰

با توجه به مقدار کای اسکور برابر با ۱۹/۳۳۵ و درجه آزادی ۵، می‌توان گفت میان دو متغیر در سطح خطای ۱ درصد تفاوت معناداری وجود دارد، بیشترین مطلب با سبک هرم وارونه با ۳۸/۱ درصد در شبکه نیل و کمترین آن با ۱۰/۱ درصد مربوط به شبکه بی بی سی بوده است. بیشترین مطلب با سبک تاریخی همراه بالید با ۲۹/۹ درصد، مربوط به نیل کمترین آن با ۱۰/۹ درصد، مربوط به شبکه سی ان ان بوده است.

جدول ۳- ضرایب همبستگی اسپیرمن میان ارزش‌های خبری به کار رفته در شبکه‌های

تلویزیونی مورد بررسی

بی بی سی	سی ان ان	راشا	الجزیره	نیل	پرس
بی بی سی	۱	**۰/۹۸۲	**۰/۸۹۷	**۰/۹۸۰	**۰/۹۶۵
سی ان ان	۱	**۰/۸۶۹	**۰/۹۶۵	**۰/۵۶۴	**۰/۹۵۷
راشا		۱	**۰/۹۰۵	**۰/۷۱۲	**۰/۹۱۳
الجزیره			۱	**۰/۷۷۱	**۰/۹۷۳
نیل				۱	**۰/۸۶۵
پرس					۱

- مقصود از ** معنادار بودن ضریب همبستگی در سطح خطای یک درصد است.

در اینجا هر شبکه با توجه به تعداد ارزش‌های خبری که در مطالب خبری آن به کار رفته است به صورت یک متغیر رتبه‌ای درآمده است. از نظر ارزش‌های خبری به کار رفته، شبکه تلویزیونی بی بی سی بیشترین ضریب همبستگی اسپیرمن را با شبکه تلویزیونی سی ان ان و کمترین ضریب همبستگی اسپیرمن را با شبکه تلویزیونی نیل داشته است. شبکه تلویزیونی سی ان ان بیشترین ضریب همبستگی اسپیرمن را با شبکه تلویزیونی بی بی سی و کمترین ضریب همبستگی را با شبکه تلویزیونی نیل داشته است. شبکه تلویزیونی راشا بیشترین ضریب همبستگی اسپیرمن را با شبکه تلویزیونی

پرس و کمترین ضریب همبستگی را با شبکه نیل داشته است. شبکه تلویزیونی الجزیره بیشترین ضریب همبستگی اسپیرمن را با شبکه تلویزیونی بی بی سی و کمترین ضریب همبستگی را با شبکه نیل داشته است. شبکه نیل بیشترین ضریب همبستگی اسپیرمن را با شبکه پرس و کمترین ضریب همبستگی را با شبکه سی ان ان داشته است. شبکه تلویزیونی پرس بیشترین ضریب همبستگی اسپیرمن را با شبکه الجزیره و کمترین ضریب همبستگی را با شبکه نیل داشته است. به نظر می‌رسد، علت بالا بودن ضریب همبستگی شبکه‌های تلویزیونی کشورهای اسلامی با کشورهای غربی، تبعیت روزنامه‌نگاران تلویزیونی این کشورها از متون روزنامه‌نگاری آکادمیک غربی باشد. در ضمن توجه به این نکته ضروری است که شبکه الجزیره در واقع بر اساس الگوی بی‌بی‌سی تاسیس شد و شبکه‌های پرس جمهوری اسلامی ایران، از شبکه الجزیره الگو گرفته است.

جدول ۴- رابطه میان نام شبکه تلویزیونی و فرم خبر

فرم خبر/شبکه که تلویزیونی	بی بی سی	سی ان ان	راشا	الجزیره	نیل	پرس	جمع
ساده							
درصد سطری	۹/۲	۹/۴	۱۳/۱	۱۰/۸	۴۱/۴	۱۶/۱	۱۰۰
تلفیقی							
درصد	۱۴/۱	۱۲/۷	۱۳/۳	۱۵/۸	۲۸/۵	۱۵/۶	۱۰۰

							سطری
							جمع
۱۰۰	۱۵/۸۶	۳۵/۶	۱۳/۰۴	۱۳/۲	۱۰/۹	۱۱/۴	درصد سطری

با توجه به مقدار کای اسکوتر برابر با ۵۵/۰۴۴ و درجه آزادی ۵، بین نام شبکه و فرم خبر تفاوت معناداری در سطح خطای ۱ درصد وجود دارد. فرم خبری ساده، بیشترین نسبت را با ۴۱/۴ درصد در شبکه نیل، و کمترین نسبت را با ۹/۲ درصد در شبکه بی بی سی داشته است. فرم خبری تلفیقی، بیشترین نسبت را با ۲۸/۵ درصد در شبکه نیل و کمترین نسبت را با ۱۲/۷ درصد در شبکه سی ان ان داشته است. در شبکه‌های تلویزیونی بی بی سی، سی ان ان و الجزیره، فرم تلفیقی بیش از فرم ساده به کار گرفته شده است و در مقابل در شبکه‌های پرس، نیل و راشا فرم ساده بیش از فرم تلفیقی به کار رفته است.

جدول ۵- بررسی رابطه میان شبکه‌های مورد بررسی و منطقه رویداد خبر

شبکه / محل رویداد	جهان اسلام	خاورمیانه	آسیا	آفریقا	آمریکای جنوبی	جهان غرب	اروپای شرقی	مورد ندارد	جمع
بی بی سی									
درصد	۹۷/۱۰	۱۱/۳۸	۱۱/۷۹	۸/۵۴	۷/۳۲	۴۷/۱۵	۲/۸۴	۰	۱۰۰

									سیا نان
۱۰۰	۱/۶۹	۰/۸۵	۴۲/۸۰	۶/۳۵	۷/۲۰	۱۱/۸۶	۱۷/۸۰	۴۴/۱۱	درص د سطر ی
									راشا
۱۰۰	۰/۷۰	۴۵/۲۶	۲۴/۵۶	۲/۸۱	۳/۱۶	۶/۶۷	۱۰/۵۳	۶/۳۱	درص د سطر ی
									الجزیه ره
۱۰۰	۱/۴۲	۴/۲۵	۳۸/۶۵	۵/۳۲	۷/۰ ۱۱	۱۲/۷۶	۱۲/۰۶	۸۳/۱۳	درص د سطر ی
									نیل
۱۰۰	۳/۹۰	۳/۲۵	۳۴/۶۷	۳/۳۸	۳/۵۱	۱۶/۶۲	۲۶/۴۹	۸/۱۸	درص د سطر ی

پرس									
درصد									
د	۱۰۰	۵/۲۵	۲/۳۳	۳۹/۹۴	۱/۷۵	۴/۳۷	۹/۶۲	۲۲/۴۵	۲۸
سطری									۱۴
ی									
جمع									
درصد									
د	۱۰۰	۲/۶۸	۸/۴۶	۳۷	۴/۰۷	۵/۶۴	۱۲/۶۳	۱۹/۲	۳۱
سطری									۱۰
ی									

با توجه به مقدار کای اسکور با ۷۰۷/۲۳۷ و درجه آزادی برابر با ۳۵ و sig برابر صفر، می‌توان گفت میان دو متغیر در سطح خطای ۰/۵٪، تفاوت معناداری وجود دارد. در شبکه بی بی سی، جهان غرب (آمریکا، اروپای غربی، کانادا، استرالیا) با ۴۷/۱۵٪ بیشترین درصد و اروپای شرقی با ۲/۸۴٪ کمترین درصد را به خود اختصاص داده است. در شبکه سی ان ان، جهان غرب با ۴۲/۸٪ بیشترین درصد و اروپای شرقی با ۰/۸۵٪ کمترین درصد را به خود اختصاص داده‌اند. در شبکه راشا، اروپای شرقی با ۴۵/۲۶٪ بیشترین درصد و آمریکای جنوبی با ۲/۸۱٪ کمترین درصد را به خود اختصاص داده‌اند. در شبکه الجزیره، جهان غرب با ۳۸/۶۵٪ بیشترین درصد و آمریکای جنوبی با ۵/۳۲٪ کمترین درصد را به خود اختصاص داده‌اند. در شبکه نیل، جهان عرب با ۳۴/۶۷٪ بیشترین درصد و اروپای شرقی با ۳/۲۵ درصد کمترین درصد را به خود اختصاص داده‌اند. در شبکه پرس، جهان غرب با ۳۹/۹۴٪ بیشترین درصد و اروپای

شرقی با ۲/۳۳٪ کمترین درصد را به خود اختصاص داده‌اند. با توجه به نتایج رابطه میان منطقه رویداد و شبکه‌های تلویزیونی مورد بررسی، می‌توان گفت که سی ان ان و بی بی سی شبکه‌های بین‌المللی و پرس و الجزیره شبکه‌های برون مرزی هستند و شبکه‌های نیل و راشا شبکه‌هایی منطقه‌ای هستند. در اینجا مقصود از جهان اسلام تمام کشورهای اسلامی عضو سازمان کنفرانس اسلامی به جز منطقه خاورمیانه هستند.

جدول ۶- بررسی رابطه میان منطقه رویداد و جهت‌گیری در شبکه بی‌بی‌سی

منطقه رویداد/جهت‌گیری	مثبت	خنثی	منفی	جمع
جهان اسلام	۳	۴۴	۸	۵۵
درصد سطری	۵/۴۵	۸۰	۱۴/۵۴	۱۰۰
آسیا-آفریقا-آمریکای جنوبی	۲	۶۲	۴	۶۸
درصد سطری	۲/۹۴	۹۱/۱۸	۵/۸۸	۱۰۰
جهان غرب	۱۴	۱۰۰	۲	۱۱۶
درصد سطری	۱۲/۰۷	۸۶/۲	۱/۷۲	۱۰۰
اروپای شرقی	۳	۴	۰	۷
درصد سطری	۴۲/۸۶	۵۷/۱۴	۰	۱۰۰
جمع	۲۲	۲۱۰	۱۴	۲۴۶
درصد سطری	۸/۹۴	۸۵/۳۶	۵/۶۹	۱۰۰

با توجه به مقدار کای اسکوتر برابر با ۲۵/۲۷ و درجه آزادی برابر با ۴ و سطح معناداری برابر با صفر، می‌توان گفت که میان منطقه رویداد و جهت‌گیری در شبکه بی بی سی در سطح خطای یک درصد تفاوت معناداری وجود دارد. بیشترین درصد اخبار

مربوط به جهان اسلام با ۸۰ درصد، اخبار با جهت‌گیری خنثی بوده و کمترین درصد با ۵/۴۵ درصد، اخبار با جهت‌گیری مثبت بوده است. بیشترین درصد اخبار مربوط به آسیا-آفریقا و آمریکای جنوبی با ۹۱/۱۸ درصد، اخبار با جهت‌گیری خنثی بوده و کمترین درصد با ۲/۹۴ درصد، اخبار مثبت بوده است. بیشترین درصد اخبار مربوط به جهان غرب با ۸۶/۲ درصد، اخبار با جهت‌گیری خنثی بوده‌اند و کمترین درصد با ۱/۷۲ درصد، اخبار با جهت‌گیری منفی بوده است. بیشترین درصد اخبار مربوط به اروپای شرقی با ۵۷/۱۴ درصد، اخبار با جهت‌گیری خنثی بوده و کمترین درصد، صفر درصد اخبار با جهت‌گیری منفی بوده است. لازم به توجه است که در اینجا مقصود از مقوله جهان اسلام، آسیای اسلامی-آفریقای اسلامی- خاورمیانه و اروپای شرقی اسلامی است، مقصود از مقوله آسیا-آفریقا-آمریکای جنوبی، آسیای غیراسلامی-آفریقای غیراسلامی-آمریکای جنوبی-آمریکای مرکزی است، مقصود از جهان غرب، آمریکای شمالی-اروپای غربی-استرالیا و نیوزیلند است و مقصود از اروپای شرقی هم، روسیه و اروپای شرقی غیر اسلامی است.

جدول ۷- بررسی رابطه میان منطقه رویداد و جهت‌گیری در شبکه سی ان ان

منطقه رویداد/جهت‌گیری	مثبت	خنثی	منفی	جمع
جهان اسلام	۲	۵۶	۱۱	۶۹
درصد سطری	۲/۸۹	۸۱/۱۶	۱۵/۹۴	۱۰۰
آسیا-آفریقا-آمریکای جنوبی	۲	۵۲	۶	۶۰
درصد سطری	۳/۳۳	۸۶/۶۶	۱۰	۱۰۰
جهان غرب	۱۸	۸۱	۲	۱۰۱
درصد سطری	۱۷/۸۲	۸۰/۱۹	۱/۹۸	۱۰۰

۲	۰	۲	۰	اروپای شرقی
۱۰۰	۰	۱۰۰	۰	درصد سطری
۲۳۲	۱۹	۱۹۱	۲۲	جمع
۱۰۰	۸/۱۹	۸۲/۳۲	۹/۴۸	درصد سطری

با توجه به مقدار کای اسکوتر برابر با ۲۳/۳۹ و درجه آزادی برابر با ۴ و سطح معناداری برابر با صفر، می‌توان گفت که میان منطقه رویداد و جهت‌گیری در شبکه سی ان، تفاوت معناداری در سطح خطای یک درصد وجود دارد.. بیشترین درصد اخبار با جهت‌گیری مثبت (درصد ستونی) با ۸۱/۸۱ درصد، مربوط به جهان غرب و کمترین درصد با صفر درصد مربوط به اروپای شرقی بوده است. بیشترین درصد اخبار با جهت‌گیری خنثی (درصد ستونی) با ۴۲/۴ درصد مربوط به جهان غرب و کمترین درصد با ۱/۰۵ درصد مربوط به اروپای شرقی بوده است. بیشترین درصد اخبار با جهت‌گیری منفی (درصد ستونی) با ۵۷/۸۹ درصد مربوط به جهان اسلام و کمترین درصد با صفر درصد مربوط به اروپای شرقی بوده است. بیشترین درصد اخبار مربوط به جهان اسلام با ۸۱/۱۶ درصد، اخبار خنثی و کمترین درصد با ۲/۸۹ درصد مربوط به اخبار مثبت بوده است. بیشترین درصد اخبار مربوط به آسیا-آفریقا-آمریکای جنوبی با ۸۶/۶۶ درصد، اخبار خنثی و کمترین درصد با ۳/۳۳ درصد، اخبار مثبت بوده است. بیشترین درصد اخبار مربوط به جهان غرب با ۸۰/۱۹ درصد، اخبار خنثی و کمترین درصد با ۱/۹۸ درصد، اخبار منفی بوده است. بیشترین درصد اخبار مربوط به اروپای شرقی با ۱۰۰ درصد، اخبار خنثی و کمترین درصد با صفر درصد اخبار منفی و مثبت بوده است.

جدول ۸- بررسی رابطه میان منطقه رویداد و جهت‌گیری در شبکه الجزیره

منطقه رویداد/جهت گیری	مثبت	خنثی	منفی	جمع
جهان اسلام	۴	۶۳	۶	۷۳
درصد سطری	۵/۴۸	۸۶/۳	۸/۲۲	۱۰۰
آسیا-آفریقا-	۱	۸۱	۲	۸۴
آمریکای جنوبی	۱/۱۹	۹۶/۴۳	۲/۳۸	۱۰۰
درصد سطری	۳/۶۷	۹۵/۴۱	۰/۹۲	۱۰۰
جهان غرب	۴	۱۰۴	۱	۱۰۹
درصد سطری	۳/۶۷	۹۵/۴۱	۰/۹۲	۱۰۰
اروپای شرقی	۰	۱۲	۰	۱۲
درصد سطری	۰	۱۰۰	۰	۱۰۰
جمع	۹	۲۶۰	۹	۲۷۸
درصد سطری	۳/۲۴	۹۳/۵۲	۳/۲۴	۱۰۰

با توجه به مقدار کای اسکوتر برابر با ۱۱/۲۵ و درجه آزادی برابر با ۴ و سطح معناداری برابر با ۰/۰۵، می توان گفت که میان منطقه رویداد و جهت گیری در شبکه الجزیره، تفاوت معناداری در سطح خطای ۵ درصد وجود دارد. با توجه به این که بیش از ۲۵ درصد خانه های جدول فراوانی مورد انتظار کمتر از ۵ دارند و ادغام نیز ممکن نیست، نمی توان اعداد داخل جدول را توصیف کرد. بیشترین درصد اخبار (درصد ستونی) با ۳۹/۲۱ درصد، مربوط به جهان غرب و کمترین درصد اخبار (درصد ستونی) با ۴/۳۲ درصد مربوط به اروپای شرقی بوده است. بیشترین درصد اخبار با ۹۳/۵۲

درصد، اخبار خنثی و کمترین درصد اخبار با ۳/۲۴ درصد، مربوط به اخبار منفی و مثبت بوده است.

جدول ۹- بررسی رابطه میان منطقه رویداد و جهت‌گیری در شبکه تلویزیونی نیل اینترنشنال

منطقه رویداد/جهت‌گیری	مثبت	خنثی	منفی	جمع
جهان اسلام	۱۱	۲۳۶	۲۰	۲۶۷
درصد سطری	۴/۱۲	۸۸/۳۹	۷/۴۹	۱۰۰
آسیا-آفریقا-آمریکای جنوبی	۴	۱۷۳	۴	۱۸۱
درصد سطری	۲/۲۱	۹۵/۵۸	۲/۲۱	۱۰۰
جهان غرب	۲۲	۲۳۹	۶	۲۶۷
درصد سطری	۸/۲۴	۸۹/۵۱	۲/۲۵	۱۰۰
اروپای شرقی	۰	۲۲	۳	۲۵
درصد سطری	۰	۸۸	۱۲	۱۰۰
جمع	۳۷	۶۷۰	۳۳	۷۴۰
درصد سطری	۵	۹۰/۵۴	۴/۴۶	۱۰۰

با توجه به مقدار کای اسکوتر برابر با ۲۲/۳۵ و درجه آزادی برابر با ۴ و سطح معناداری برابر با صفر، می‌توان گفت که میان جهت‌گیری و منطقه رویداد در شبکه نیل، تفاوت معناداری وجود دارد. بیشترین درصد اخبار مثبت (درصد ستونی) با ۵۹/۴۶ درصد مربوط به جهان غرب و کمترین درصد اخبار با صفر درصد مربوط به اروپای شرقی بوده است. بیشترین درصد اخبار خنثی (درصد ستونی) با ۳۵/۶۷ درصد مربوط به جهان غرب و کمترین درصد اخبار با ۳/۲۸ درصد مربوط به اروپای شرقی بوده است. بیشترین درصد اخبار منفی (درصد ستونی) با ۶۰/۶ درصد مربوط به جهان اسلام

مقایسه انعکاس خبرهای مربوط به کشورهای اسلامی ... ۱۷۳

و کمترین درصد اخبار با ۹/۰۹ درصد مربوط به اروپای شرقی بوده است. بیشترین درصد اخبار جهان اسلام با ۸۸/۳۹ درصد، اخبار خنثی و کمترین درصد اخبار با ۴/۱۲ درصد، اخبار مثبت بوده است. بیشترین درصد اخبار آسیا-آفریقا-آمریکای جنوبی با ۹۵/۵۸ درصد، اخبار خنثی و کمترین درصد اخبار با ۲/۲۱ درصد، اخبار مثبت و منفی بوده است. بیشترین درصد اخبار جهان غرب با ۸۹/۹۵ درصد، اخبار خنثی و کمترین درصد اخبار با ۲/۲۵ درصد، اخبار منفی بوده است. بیشترین درصد اخبار اروپای شرقی با ۸۸ درصد، اخبار خنثی و کمترین درصد اخبار با صفر درصد، اخبار مثبت بوده است.

جدول ۱۰- بررسی رابطه میان منطقه رویداد و جهت گیری در شبکه تلویزیونی پرس

منطقه رویداد/جهت گیری	مثبت	خنثی	منفی	جمع
جهان اسلام	۶	۹۷	۲۳	۱۲۶
درصد سطری	۴/۷۶	۷۶/۹۸	۱۸/۲۵	۱۰۰
آسیا-آفریقا-آمریکای جنوبی	۵	۴۳	۶	۵۴
درصد سطری	۹/۲۶	۷۹/۶۳	۱۱/۱۱	۱۰۰
جهان غرب	۲۴	۹۷	۱۶	۱۳۷
درصد سطری	۱۷/۵۲	۷۰/۸	۱۱/۶۸	۱۰۰
اروپای شرقی	۰	۸	۰	۸
درصد سطری	۰	۱۰۰	۰	۱۰۰
جمع	۳۵	۲۴۵	۴۵	۳۲۵
درصد سطری	۱۰/۷۷	۷۵/۳۸	۱۳/۸۵	۱۰۰

با توجه به مقدار کای اسکوتر برابر با ۱۵/۶۷ و درجه آزادی برابر با ۴ و سطح معناداری برابر با صفر، می‌توان گفت که میان منطقه رویداد و جهت‌گیری در شبکه تلویزیونی پرس در سطح خطای یک درصد، تفاوت معناداری وجود دارد. بیشترین درصد اخبار مثبت (درصد ستونی) با ۶۸/۵۷ درصد مربوط به جهان غرب و کمترین درصد اخبار با صفر درصد مربوط به اروپای شرقی بوده است. بیشترین درصد اخبار خنثی (درصد ستونی) با ۳۹/۵۹ درصد مربوط به جهان اسلام و جهان غرب و کمترین درصد اخبار با ۳/۲۶ درصد مربوط به اروپای شرقی بوده است. بیشترین درصد اخبار منفی (درصد ستونی) با ۵۱/۱۱ درصد مربوط به جهان اسلام و کمترین درصد اخبار با صفر درصد مربوط به اروپای شرقی بوده است. بیشترین درصد اخبار جهان اسلام با ۷۶/۹۸ درصد، اخبار خنثی و کمترین درصد اخبار با ۴/۷۶ درصد، اخبار مثبت بوده است. بیشترین درصد اخبار آسیا-آفریقا-آمریکای جنوبی با ۷۹/۶۳ درصد، اخبار خنثی و کمترین درصد اخبار با ۹/۲۶ درصد، اخبار مثبت بوده است. بیشترین درصد اخبار جهان غرب با ۷۰/۸ درصد، اخبار خنثی و کمترین درصد اخبار با ۱۱/۶۸ درصد، اخبار منفی بوده است. بیشترین درصد اخبار اروپای شرقی با ۱۰۰ درصد، اخبار خنثی و کمترین درصد اخبار با صفر درصد اخبار مثبت و منفی بوده است.

جدول ۱۱- بررسی رابطه میان منطقه رویداد و جهت‌گیری در شبکه راشا

منطقه رویداد/جهت‌گیری	مثبت	خنثی	منفی	جمع
جهان اسلام	۳	۳۶	۹	۴۸
درصد سطری	۶/۲۵	۷۵	۱۸/۷۵	۱۰۰
آسیا-آفریقا-آمریکای جنوبی	۶	۲۸	۲	۳۶
درصد سطری	۱۶/۶۷	۷۷/۷۸	۵/۵۵	۱۰۰

۷۰	۳	۵۷	۱۰	جهان غرب
۱۰۰	۴/۲۸	۸۱/۴۳	۱۴/۲۸	درصد سطری
۱۲۹	۴	۱۱۴	۱۱	اروپای شرقی
۱۰۰	۳/۱	۸۸/۳۷	۸/۵۳	درصد سطری
۲۸۳	۱۸	۲۳۵	۳۰	جمع
۱۰۰	۶/۳۶	۸۳/۰۳	۱۰/۶	درصد سطری

با توجه به مقدار کای اسکوئر برابر با ۱۸/۶۹۸ و درجه آزادی با ۴ و سطح معناداری برابر با صفر، می‌توان گفت که میان منطقه رویداد و جهت‌گیری در شبکه راشا در سطح خطای یک درصد، تفاوت معناداری وجود دارد. بیشترین درصد اخبار مثبت (درصد ستونی) با ۳۶/۶۶ درصد مربوط به اروپای شرقی و کمترین درصد اخبار با ۱۰ درصد مربوط به جهان اسلام بوده است. بیشترین درصد اخبار خنثی (درصد ستونی) با ۴۸/۵۱ درصد مربوط به اروپای شرقی و کمترین درصد اخبار با ۱۱/۹۱ درصد مربوط به آسیا-آفریقا-آمریکای جنوبی بوده است. بیشترین درصد اخبار منفی (درصد ستونی) با ۵۰ درصد مربوط به جهان اسلام و کمترین درصد اخبار با ۱۱/۱۱ درصد مربوط به آسیا-آفریقا-آمریکای جنوبی بوده است. بیشترین درصد اخبار جهان اسلام با ۷۵ درصد، اخبار خنثی و کمترین درصد اخبار با ۶/۲۵ درصد، اخبار مثبت بوده است. بیشترین درصد اخبار جهان غرب با ۸۱/۴۳ درصد، اخبار خنثی و کمترین درصد با ۴/۲۸ درصد، اخبار منفی بوده است. بیشترین درصد اخبار آسیا-آفریقا-آمریکای جنوبی با ۷۷/۷۸ درصد، اخبار خنثی و کمترین درصد اخبار با ۵/۵۵ درصد، اخبار منفی بوده است. بیشترین درصد اخبار اروپای شرقی با ۸۸/۳۷ درصد، اخبار خنثی و کمترین درصد اخبار با ۳/۱ درصد، اخبار منفی بوده است.

جدول ۱۲- ضرایب تعیین به دست آمده از تحلیل رگرسیون اثر شدت انحراف و اهمیت اجتماعی روی برجستگی آیتم خبری در شبکه‌های تلویزیونی مورد بررسی

R square	شبکه تلویزیونی
۱۰٪/۹	بی بی سی
۵٪/۳	سی ان ان
۷٪/۲	راشا
۱۹٪/۲	الجزیره
۱۵٪/۳	نیل
۱۰٪/۴	پرس تی وی

با توجه به مقادیر ضرایب تعیین به دست آمده، می‌توان گفت که ارزش‌های خبری (انحراف و اهمیت اجتماعی) نقش اندکی در تبیین برجستگی آیتم‌های خبری دارند، پس می‌توان فرضیه تحقیق را رد کرد. این موضوع کاملاً مشابه با یافته تحقیق شومیکر و کوهن در خصوص ارزش‌های خبری و برجستگی آیتم‌های خبری است که در قسمت پیشینه تحقیق به آن اشاره شد. این یافته‌ها حاکی از آن است که برجستگی آیتم‌های خبری را نه تنها در ارزش‌های خبری باید جستجو کرد بلکه باید به عواملی چون فیلترهای خبری، سیاست خارجی کشور که رسانه خبری در آن عمل می‌کند، رویه‌های حرفه‌ای روزنامه‌نگاری و... نیز توجه کرد. لازم به یادآوری است که برجستگی خبر از حاصل ضرب مدت زمان پخش خبر در رتبه جایگاه‌ایتم خبری در پخش، به دست آمده است.

تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق

بر اساس یافته‌های تحقیق در شبکه بی بی سی ورلد نیوز، دو عامل انحراف و اهمیت اجتماعی در برجستگی مطالب خبری نقش اندکی دارند، پس می‌توان گفت عوامل دیگری مانند نقش سازمان‌های رسانه‌ای، سیاست خارجی دولت و روزنامه‌نگاران تلویزیونی در یک سپهر نظام جهان، نقش بیشتری در انتخاب و برجسته شدن مطالب خبری دارند. سپس اخبار بر اساس منطقه جغرافیایی، اولویت سازی می‌شوند و نور مثبت یا منفی (چارچوب سازی) بر آنها تأیید می‌شود. بیشترین اخبار شبکه بی بی سی، مربوط به جهان غرب است و آن هم با چارچوب عمدتاً خنثی و مثبت و سپس به ترتیب اخبار آسیا-آفریقا و آمریکای جنوبی (با چارچوب عمدتاً خنثی و منفی)، اخبار جهان اسلام (با چارچوب عمدتاً خنثی و منفی) و اخبار اروپای شرقی (با چارچوب عمدتاً خنثی و مثبت) بوده است. بر اساس یافته‌های تحقیق در شبکه سی ان ان اینترنشنال، دو عامل انحراف و اهمیت اجتماعی در برجستگی مطالب خبری نقش اندکی دارند، پس می‌توان گفت عوامل دیگری مانند نقش سازمان‌های رسانه‌ای، سیاست خارجی دولت و روزنامه‌نگاران تلویزیونی در یک سپهر نظام جهان، نقش بیشتری در انتخاب و برجسته شدن مطالب خبری دارند. سپس اخبار بر اساس منطقه جغرافیایی، اولویت سازی می‌شوند و نور مثبت یا منفی (چارچوب سازی) بر آنها تأیید می‌شود. بیشترین اخبار شبکه سی ان ان، مربوط به جهان غرب است (با چارچوب سازی عمدتاً خنثی و مثبت) و سپس به ترتیب اخبار آسیا-آفریقا و آمریکای جنوبی (با چارچوب عمدتاً خنثی و منفی)، اخبار جهان اسلام (چارچوب عمدتاً خنثی و منفی) و اخبار اروپای شرقی (عمدتاً خنثی) بوده است. نحوه پوشش خبری دو رسانه بین‌المللی سی ان ان و بی بی سی بویژه در خصوص جهان غرب و جهان اسلام را توجه به منافع کشورهای متبوع شان در کشورهای اسلامی و به خصوص در منطقه خاورمیانه قابل توجیه است. با توجه به سپهر جهان نظام و با تاکید بر نظریه اقتصاد سیاسی، دلیل این امر را باید در ساخت اقتصادی این رسانه‌ها و وابستگی محتوای ایدئولوژیک آنها به زیربنای اقتصادی جستجو کرد. به نظر می‌رسد که هنوز انگاره

سازی رسانه‌های غربی از اسلام و مسلمانان تغییر چندانی نکرده است؛ چارچوب‌هایی که در آن، مسلمانان به عنوان تهدید و خطر برای منافع غرب تعریف و توصیف می‌شوند. تروریسم و بنیادگرایی اسلامی، کلیشه‌های شمایل‌انگارانه اصلی‌ای هستند که توسط رسانه‌های غرب به کرات مورد استفاده قرار می‌گیرند. این دو کلیشه اسلام و مسلمانان را به عنوان تهدید علیه صلح، دموکراسی، سکولاریسم و مدرنیزاسیون معرفی می‌کنند. البته باید توجه داشت که چارچوب‌گذاری منفی جهان اسلام، فرایندی را تشریح می‌کند که درست مشابه فیلترهای خبری اتفاق می‌افتد، این فرایند چنان طبیعی کار می‌کند که یک خبرنگار جوان غربی را پس از طی دوران رشد و بلوغ حرف‌هایی، عادت به دیدن حادثه خبری از لایه لایه‌های این فیلترها می‌دهد و در حقیقت تحصیلات دانشگاهی، نحوه خبر نویسی و تهیه گزارش از سویی و کسب تجربه و بلوغ خبرنگاری، همانا یادگیری چگونگی استفاده از این عینک خاص است. عینکی که خبر را از زاویه منافع گروهی خاص می‌بیند. شبکه‌های «بی بی سی» و «سی ان ان» از نظر ارزش‌های خبری به کار گرفته دارای همبستگی بالایی هستند و می‌توان گفت که این امر یکی از دلایل اصلی، مشابهت نگاه آنها به مناطق گوناگون جغرافیایی است. بر اساس یافته‌های تحقیق در شبکه پرس تی وی، دو عامل انحراف و اهمیت اجتماعی در برجستگی مطالب خبری نقش اندکی دارند، پس می‌توان گفت عوامل دیگری مانند نقش سازمان‌های رسانه‌ای، سیاست خارجی دولت و روزنامه‌نگاران تلویزیونی در یک سپهر نظام جهان، نقش بیشتری در انتخاب و برجسته شدن مطالب خبری دارند. سپس اخبار بر اساس منطقه جغرافیایی، اولویت‌سازی می‌شوند و نور مثبت یا منفی (چارچوب‌سازی) بر آنها تابیده می‌شود. بیشترین اخبار شبکه پرس، مربوط به جهان غرب (با چارچوب عمدتاً خنثی و مثبت) و سپس به ترتیب جهان اسلام (با چارچوب عمدتاً خنثی و منفی)، آسیا-آفریقا و آمریکای جنوبی (با چارچوب عمدتاً خنثی و منفی) و اروپای شرقی (با چارچوب عمدتاً خنثی) بوده است. بر اساس یافته‌های تحقیق در شبکه الجزیره انگلیسی، دو عامل انحراف و اهمیت اجتماعی در برجستگی

مطالب خبری نقش اندکی دارند، پس می‌توان گفت عوامل دیگری مانند نقش سازمان‌های رسانه‌ای، سیاست خارجی دولت و روزنامه‌نگاران تلویزیونی در یک سپهر نظام جهان، نقش بیشتری در انتخاب و برجسته شدن مطالب خبری دارند. سپس اخبار بر اساس منطقه جغرافیایی، اولویت سازی می‌شوند و نور مثبت یا منفی (چارچوب سازی) بر آنها تابیده می‌شود. بیشترین اخبار شبکه الجزیره مربوط به جهان غرب (با چارچوب عمدتاً خنثی و مثبت) و سپس آسیا-آفریقا و آمریکای جنوبی (با چارچوب عمدتاً خنثی و منفی)، جهان اسلام (با چارچوب عمدتاً خنثی و منفی) و اروپای شرقی (با چارچوب عمدتاً خنثی) بوده است. نحوه پوشش خبری دو رسانه برون مرزی پرس و الجزیره، بویژه درباره جهان اسلام با توجه به سیاست خبری آنها، قابل توجیه است. الجزیره یک هدف روشن داشته است و آن هم بر هم زدن نظم مستقر در جهان عرب و شکستن استبداد خبری و خفقان حکمرانان عرب بوده است. هدف شبکه پرس هم حمله به جهان عرب و نظم مستقر در این کشورها بوده است. یکی از مهمترین اهداف شبکه‌های پرس و الجزیره، این است که نقش خبری خود را به عنوان رسانه‌های جنوب ایفا نمایند و به صداها و چشم اندازهای نادیده گرفته شده بخش بزرگی از جهان، توجه نمایند، اما اخبار جهان غرب در هر دوی این شبکه‌ها، اولویت نخست را به خود اختصاص داده است. همبستگی بالای ارزش‌های خبری به کار گرفته شده در این شبکه‌ها را می‌توان به این امر که الجزیره بر اساس الگوی بی بی سی به راه افتاد و بعدها پرس از الجزیره الگو گرفته است، نسبت داد. بر اساس یافته‌های تحقیق در شبکه راشا، دو عامل انحراف و اهمیت اجتماعی در برجستگی مطالب خبری، نقش اندکی دارند، پس می‌توان گفت عوامل دیگری مانند نقش سازمان‌های رسانه‌ای، سیاست خارجی دولت و روزنامه‌نگاران تلویزیونی در یک سپهر نظام جهان، نقش بیشتری در انتخاب و برجسته شدن مطالب خبری دارند. سپس اخبار بر اساس منطقه جغرافیایی، اولویت سازی می‌شوند و نور مثبت یا منفی (چارچوب سازی) بر آنها تابیده می‌شود. بیشترین اخبار شبکه راشا مربوط به اروپای شرقی (عمدتاً خنثی و مثبت) و سپس جهان غرب

(عمدتاً خنثی و مثبت)، جهان اسلام (عمدتاً خنثی و منفی) و آسیا-آفریقا و آمریکای جنوبی (عمدتاً خنثی و مثبت) بوده است. بر اساس یافته‌های تحقیق در شبکه نیل اینترنشنال، دو عامل انحراف و اهمیت اجتماعی در برجستگی مطالب خبری نقش اندکی دارند پس می‌توان گفت عوامل دیگری مانند نقش سازمان‌های رسانه‌ای، سیاست خارجی دولت و روزنامه‌نگاران تلویزیونی در یک سپهر نظام جهان، نقش بیشتری در انتخاب و برجسته شدن مطالب خبری دارند. سپس اخبار بر اساس منطقه جغرافیایی، اولویت سازی می‌شوند و نور مثبت یا منفی (چارچوب سازی) بر آنها تأیید می‌شود. بیشترین اخبار شبکه نیل مربوط به جهان اسلام (عمدتاً خنثی و منفی) و سپس به ترتیب جهان غرب (عمدتاً خنثی و مثبت)، آسیا-آفریقا و آمریکای جنوبی (متعادل) و اروپای شرقی (عمدتاً خنثی و منفی) بوده است. در خصوص نحوه پوشش خبری دو شبکه منطقه‌ای راشا و نیل، می‌توان گفت که این شبکه‌ها با توجه به سیاست خبری خود به مناطق جغرافیایی خود (اروپای شرقی برای راشا و جهان عرب برای نیل) توجه کرده‌اند. می‌توان علت جهت‌گیری منفی شبکه راشا در خصوص جهان اسلام را تا حدودی ناشی از تضاد منافع روسیه با جهان اسلام (به ویژه در چین، داغستان و سابقاً افغانستان) دانست. باید به این موضوع توجه کرد که تمرکز عمده راشا بر روسیه و اروپای شرقی است و راشا ناگزیر در پوشش خبری مناطق دیگر از آژانس‌های خبری عمده غربی (رویترز، فرانس پرس و آسوشیتد پرس) بهره می‌جوید. با در نظر گرفتن این نکته که خبرگزاری ایتارتاس بیشتر بر حوزه جغرافیایی اتحاد جماهیر شوروی سابق متمرکز است، جهت‌گیری منفی شبکه نیل را هم می‌توان به عواملی مانند سیاست خارجی دولت مصر و بهره‌گیری از آژانس‌های خبری عمده غربی، نسبت داد.

نتیجه‌گیری

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهند که همچنان اخبار جهان غرب، سهم زیادی را در اخبار بین‌المللی تمام شبکه‌های تلویزیونی که در این تحقیق بررسی گردیدند، دارند. می‌توان گفت که همچنان جریان یکسویه و نامتعادل اطلاعات، برقرار است، اگر خبری هم از کشورهای جنوب منعکس شود، اخبار منفی آنهاست. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهند که رسانه‌های غربی، جهان اسلام را منفی نشان داده‌اند و رسانه‌های جهان اسلام نیز جهان اسلام را منفی نشان داده‌اند، دلیل این امر را می‌توان به سیاست‌های خبری این شبکه‌ها و هم به عواملی مانند هژمونی فرهنگی غرب و تبعیت روزنامه‌نگاران شبکه‌های تلویزیونی جهان اسلام، از متون و روش‌های روزنامه‌نگاری غربی و بهره‌گیری این شبکه‌ها از خبرگزاری‌های عمده غربی مربوط دانست.

پیشنهاد‌های پژوهش

- تحلیل کیفی رویدادهای کشورهای اسلامی در شبکه‌های تلویزیونی مورد بررسی در کنار یافته‌های کمی این تحقیق می‌تواند به نتایج عمیق‌تری بیانجامد.
- تحقیق پیمایشی در خصوص نحوه رمزگشایی اخبار بین‌المللی توسط مخاطبان در کشورهای اسلامی و غربی
- بررسی میزان استفاده از منابع خبری دست اول و دوم در شبکه‌های مورد بررسی
- مقایسه نقش ارزش‌های خبری (انحراف و اهمیت اجتماعی) در برجستگی اخبار تلویزیونی و وب سایت‌های خبری شبکه‌های مورد بررسی
- بررسی نحوه دروازه بانی اخبار در شبکه‌های تلویزیونی مورد بررسی
- بررسی جهت‌گیری شبکه‌های مورد بررسی در خصوص دولت‌ها و ملت‌های کشورهای اسلامی

- بررسی رابطه میان ساختار اقتصادی و سیاسی کشورهای که این شبکه‌های تلویزیونی در آنها فعالیت می‌کنند با برجستگی اخبار آنها.

منابع

- ایزدی، فواد؛ سقای بی ریا، حکیم. (۱۳۸۷)، "تحلیل گفتمان سرمقاله‌های روزنامه‌های برجسته آمریکا درباره برنامه هسته‌ای ایران"، ترجمه: سید جمال الدین اکبر زاده، **فصلنامه رسانه، سال نوزدهم، شماره ۱، شماره پیاپی ۷۳**.
- ثابت سعیدی، شهرزاد. (۱۳۸۷)، بازتاب بین‌المللی اخبار دستگیری ملوانان انگلیسی، تحلیل محتوای خبر دستگیری ۱۵ ملوان انگلیسی در آبهای خلیج فارس از شبکه‌های سی.ان.ان، بی.بی.سی، العالم و کانال یک تلویزیون ایران، **پایان نامه کارشناسی ارشد علوم ارتباطات، تهران: دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبائی**.
- رایف، دانیل؛ لیزی؛ استفن؛ فیکو، فریدریک جی. (۱۳۸۱)، **تحلیل پیام‌های رسانه‌ای (کاربرد تحلیل محتوای کمی در تحقیق)**، ترجمه: مهدخت بروجردی علوی، تهران: انتشارات سروش.
- سورین، ورنی جی و تانکارد، جیمز دبلیو. (۱۳۸۱)، **نظریه‌های ارتباطات**، ترجمه: علیرضا دهقان، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- سعید، ادوارد. (۱۳۷۹)، **اسلام رسانه‌ها**، ترجمه: اکبر افسری، تهران: انتشارات توس.
- سعید، ادوارد. (۱۳۸۲)، **فرهنگ و امپریالیسم**، ترجمه: اکبر افسری، تهران: انتشارات توس.
- معتمد نژاد، کاظم. (۱۳۸۹)، **ارتباطات بین‌الملل**، تهران: مرکز تحقیقات رسانه‌ها، جلد اول.
- ویلیامز، کوین. (۱۳۸۶)، **درک تئوری رسانه**، ترجمه: رحیم قاسمیان، تهران: نشر ساقی.
- ویندال، سون، بنوسیگنایزر؛ جین اولسون. (۱۳۷۶)، **کاربرد نظریه‌های ارتباطات**، ترجمه: علیرضا دهقان، تهران: مرکز تحقیقات و مطالعات رسانه‌ها.

مقایسه انعکاس خبرهای مربوط به کشورهای اسلامی ... ۱۸۳

- کیا، علی اصغر. (۱۳۸۰)، ارتباطات جمعی و روابط بین الملل، تهران: انتشارات آبان.
- مک کوپل، دنیس. (۱۳۸۲)، درآمدی بر نظریه ارتباطات جمعی، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها.

- Bagdikian, Ben. H. (1983). **Media Monopoly**, Boston, Beacon press
- Cohen, Akiba. A, Adoni, Hanna, Bantz, Charle. R (1990). **Social Conflicts and Television News**, Sage Publications, Inc
- Laswell, H. D. (1960). "The **Structure and Function of Communication in Society**". In mass communications, edited by W. Schramm arabana: University of Illinois Press.
- Lent, John A. (1977). "Foreign News in American Media, **Journal of Communication**, Vol, 27, Issue 1.
- Mowlana, Hamid. (1986). **Global Information and World communication**, publisher: Longman
- Sreberny-Mohammadi, Annabelle. (1984). "The World of News: Study Results of International Cooperation", **Journal of Communication**, Vol. 34, Issue. 1.
- Shoemaker Pamela. J and Cohen, Akiba. A (2006). **News around the World** , Routledge
- Shomaker, P. J, Danilelian, L. H & Brendlinger, N. (1991). "Deviant Acts, Risky Business and US Interests: The Newsworthiness of World Events", **Journalism Quartely**, Vol. 68, No. 4.
- Vilanilam, J. V. (1989). **Reporting a Revolution, The Iranian Revolution and The NIICO Debate**, Sage publication
- Wells, L. Edward (1978). "Theories of Deviance and Self -concept", **Social Psychology**, Vol. 41, No.3.